

- У 2017 році вже другий рік поспіль економіка зросла на помірні 2,5%, проте рівень бідності залишається вищим, ніж у докризовий період. Прямі іноземні інвестиції та рівень кредитування приватного сектору залишаються низькими. Дефіцит бюджету в розмірі 2,3% ВВП у 2017 році було досягнуто завдяки значному зростанню надходжень.
- У 2018 та 2019 роках Україна стикатиметься зі значними фінансовими потребами та ризиками у бюджетній сфері через підвищення заробітної плати та соціальних виплат. Завершення очікуваних реформ у найближчі кілька місяців є критичним для мобілізації відповідного міжнародного фінансування, управління фіскальними ризиками та підтримання макроекономічної стабільності.
- Для прискорення економічного зростання до 4% чи більше у найближчі два роки потрібно зберегти макроекономічну стабільність та завершити реформи стосовно створення ринку землі, оздоровлення фінансового сектора, протидії корупції та приватизації. Всі ці реформи є необхідними щоб стимулювати зростання інвестиції та продуктивності. Якщо проведення реформ затягнеться, то в умовах невизначеності економічне зростання може суттєво сповільнитись.

Поточні тенденції

Економічне зростання залишається слабким через незавершеність структурних реформ, необхідних для посилення довіри інвесторів. ВВП зріс на 2,5% у 2017 році (після 2,3% у 2016 році), що є слабким відновленням, оскільки йому передувало сукупне 16-відсоткове скорочення у 2014-2015 роках. Основні сектори, такі як переробна промисловість та внутрішня торгівля продемонстрували відносно високе зростання, додана вартість в цих секторах підвищилась більш ніж на 5% у 2017 році. Крім того, будівництво зросло майже на 27%. З іншого боку, видобування та виробництво електроенергії скоротились приблизно на 6% через торговельну блокаду на Донбасі, а сільське господарство впало на 2,5% у 2017 році після надзвичайно високого врожаю в 2016 році. У структурі розподіленого ВВП, фіксовані інвестиції у 2017 році продовжили потужне зростання, яке склало 18,2%, але швидкість цього відновлення сповільнилась у другій половині року. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) залишались низькими, дорівнюючи 2,1% ВВП в 2017 році, у порівнянні в середньому з 5% до кризи. З огляду на наявні макроекономічні ризики та невизначеність, пов'язану із виборами у 2019 році, на інвестиційні настрої негативно впливають повільні темпи проведення ключових реформ та затримки із втіленням програми, узгодженої з МВФ. У той же час, внутрішнє споживання в 2017 році зросло на 6,7% (порівняно з 1,3% у 2016 році), переважно через значне підвищення зарплат та пенсій, що спричинило додатковий інфляційний тиск. ІСЦ досяг 13,7% наприкінці 2017 року, що є значно вище, ніж ціль НБУ у 8+/- 2%. Як наслідок, НБУ підвищив свою ключову ставку до 17% у березні 2018 року з 12,5% у травні 2017 року, що збільшило вартість запозичень у національній валюті як для уряду, так і для приватного сектора.

Рисунок 1: Динаміка ВВП, рік до року

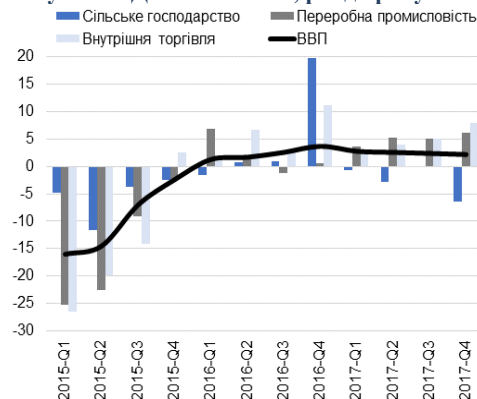

Рисунок 2: Рівень бідності, % до загалу

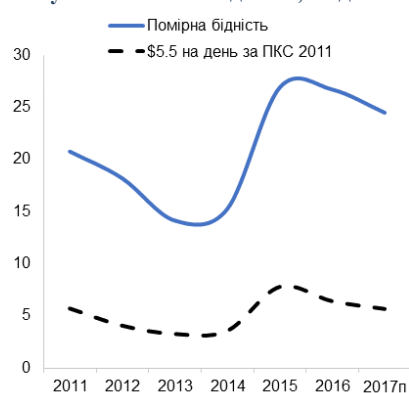

Рисунок 3: Дефіцит бюджету та державний борг, % ВВП

Рівень бідності все ще залишається вище докризового, хоча в 2017 році він дещо знизився завдяки відновленню економіки та зростанню заробітних плат та пенсій. Рівень реальних зарплат у 2017 році продемонстрував значне зростання на 19% частково через різке підвищення заробітної плати у державному секторі. Це, разом із зростанням пенсій, призвело до зниження помірної бідності (за національною методологією Світового банку для України) до оцінюваних 24,5% в 2017 році з 26,7% у 2016 році, що однак залишається суттєво вищим за 14,1% у 2013 році. Рівень бідності (до \$5,5 на добу за паритетом купівельної спроможності 2011 року) оцінюється в 5,7% у 2017 році. Рівень безробіття залишався стабільним на позначці 9,5% у 2017 році у порівнянні з 9,2% у попередньому році.

У 2017 році був досягнутий цільовий рівень дефіциту бюджету, хоча витрати суттєво зросли. Дефіцит бюджету розширеного уряду залишався майже незмінним і відповідав цільовому показнику в 2,3% ВВП у 2017 році. Проте витрати зросли на 11,7% у реальному вимірі та досягли 41,5% ВВП через підвищення мінімальної заробітної плати у двічі та збільшення заробітної плати вчителів та лікарів на 40%, а також через вищі витрати на соціальні програми. Це було зрівноважено за рахунок значного зростання доходів у 2017 році, що обумовлено збільшенням надходжень від єдиного соціального внеску (ЄСВ) (на 20% у реальному вимірі переважно за рахунок підвищення заробітної плати), ПДВ (на 17% за рахунок збільшення ПДВ від імпорту) та податку на доходи фізичних осіб (на 16% у реальному вимірі). Рівень державного та гарантованого державою боргу залишався високим і склав 72,7% ВВП у 2017 році.

Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу залишався на рівні 3,5% ВВП у 2017 році, незважаючи на покращення умов торгівлі. Експорт товарів зріс у 2017 році на 18% до 39,7 млрд дол. США головним чином за рахунок поліпшення цін на сировинні товари, тоді як імпорт товарів збільшився на 27% до 46,6 млрд дол. США переважно через високий імпорт інвестиційних та проміжних товарів. ПІІ профінансували 60% дефіциту поточного рахунку платіжного балансу, а решту було профінансовано за рахунок державних та приватних запозичень. Міжнародні резерви зросли до 18,8 млрд дол. США (еквівалент 3,4 місяців імпорту).

Середньострокова перспектива

У 2018 та 2019 роках перед Україною стоять значні фінансові виклики і потреби у фінансуванні, що вимагає мобілізації відповідного міжнародного фінансування для підтримки макроекономічної стабільності. Цільові показники загального дефіциту державного бюджету плануються на рівні 2,5% ВВП у 2018 році та 2,7% у 2019 році. Потреби у фінансуванні дефіциту бюджету та погашенні боргу (в тому числі внутрішнього) у перерахунку на долари оцінюються у 18 млрд. у 2018 та 2019 роках (7,3% ВВП на рік), з яких близько 8 млрд дол. США можуть бути профінансовані із зовнішніх джерел, а решти – на внутрішньому ринку. Для того, щоб отримати необхідне зовнішнє фінансування від єврооблігацій та міжнародних організацій, дуже важливо завершити ключові реформи, що очікують на розгляд, для четвертого огляду програми МВФ до літа 2018 року. Крім того, досягнення цільових показників дефіциту бюджету на 2018 та 2019 роки може бути ускладнене через оптимістичні прогнози надходжень, тоді як видатки можуть виявитися вищими. Виконання плану доходів бюджету вимагатиме додаткових зусиль щодо детінізації економіки, в той час як недавні реформи у сфері освіти, охорони здоров'я, державного управління та пенсійного забезпечення призводять до тиску на видаткову частину у розрізі оплати праці та соціальних програм. У цьому контексті досягнення цільових показників дефіциту бюджету потребує покращення адресності субсидій на житлово-комунальні послуги, визначення доступних варіантів перегляду пенсій у державному секторі та супроводження підвищення заробітної плати відповідними заходами щодо оптимізації мереж шкіл та лікарень та кадрового складу державних службовців. Запропонована заміна податку на прибуток підприємств на податок на виведений капітал є недоступною, оскільки це призведе до втрати важливого джерела доходів у складній фінансовій ситуації.

Економічні перспективи стають більш невизначеними, але збереження макроекономічної стабільності та завершення ключових реформ до липня 2018 року може допомогти покращити інвестиційні настрої та пришвидшити зростання економіки у наступні кілька років. Складна політична атмосфера перед виборами 2019 року впливає на перспективи економічного розвитку, але залишається вікно можливостей щодо завершення ключових реформ до липня 2018 року. Реформи щодо створення ринку землі, оздоровлення фінансового сектора, протидії корупції та у сфері приватизації не лише вирішать проблему гальмування середньострокового зростання, але також надішлють сигнал для зміцнення довіри інвесторів. Важливим завданням для покращення інвестиційних настроїв є вирішення проблем, пов'язаних із макроекономічною вразливістю та інфляційним тиском, що є критичним для зменшення вартості фінансування для приватного сектора. Пришвидшення економічного зростання до 4,0% до 2019 року можливе за умови підтримки збільшення капітальних інвестицій на рівні 15% на рік, яке б фінансувалося переважно за рахунок прямих іноземних інвестицій та поступового збільшення банківського кредитування. У 2018 році, за умови проведення ключових реформ, прискорення зростання очікується за рахунок подальшого зростання переробної промисловості та сектору послуг. Тоді як, у сільському господарстві та добувній промисловості в 2018 році зростання буде залишатися відносно слабким. Згідно з альтернативним сценарієм, за яким реформи не прогресують і огляди МВФ не завершені, темпи зростання в 2018 та 2019 роках можуть впасти нижче 2%, оскільки довіра інвесторів погіршується з посиленням невизначеності перед виборами. Зважаючи на реальні доходи домогосподарств, що досі залишаються нижче докризового рівня, тривале слабке економічне зростання в розмірі 2% чи менше може підірвати політичну та соціальну стабільність перед виборами, що призведе до подальшого погіршення інвестиційного клімату і перспектив економічного розвитку.

Очікується, що зовнішня вразливість зберігатиметься. Після поліпшення в 2017 році умови торгівлі України, як очікується, можуть погіршитися цього року. Таким чином, прогнозується, що дефіцит поточного рахунку платіжного балансу залишатиметься підвищеним на рівні 3,7% ВВП у 2018 році та понад 3% у 2019-2020 роках. Без реформ для посилення експорту та залучення прямих іноземних інвестицій Україна залишатиметься вразливою до зовнішніх шоків та циклів на ринках сировинних товарів. Підтримка співпраці з МВФ та іншими офіційними кредиторами буде важливою для задоволення потреб у зовнішньому фінансуванні, зміцнення міжнародних резервів та захисту довіри інвесторів.

Таблиця 1: Основні макроекономічні показники

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018П	2019П	2020П
Номинальний ВВП, млрд. грн.	1,405	1,465	1,587	1,989	2,385	2,983	3,428	3,854	4,314
Реальний ВВП, зміна у %	0.2	0.0	-6.6	-9.8	2.3	2.5	3.5	4.0	4.0
Споживання, зміна у %	7.4	5.2	-6.2	-15.9	1.4	6.7	5.4	4.1	3.8
ВНОК, зміна у %	5.0	-8.4	-24.0	-9.2	20.1	18.1	14.9	9.0	9.2
Експорт, зміна у %	-5.6	-8.1	-14.2	-13.2	-1.6	3.5	8.0	6.4	5.9
Імпорт, зміна у %	3.8	-3.5	-22.1	-17.9	8.4	12.2	14.0	7.2	5.8
Дефлятор ВВП, зміна у %	8.1	3.1	14.8	38.4	17.1	22.0	11.1	8.1	7.6
ІСЦ, зміна у % на кінець пер.	-0.2	0.5	24.9	43.3	12.4	13.7	9.9	7.3	6.5
Баланс рах. поточ. опер., % ВВП	-8.2	-9.2	-3.5	-0.2	-3.8	-3.5	-3.7	-3.3	-3.3
Зовнішній борг, % ВВП	76.6	78.6	97.6	131.5	129.4	104.0	106.3	107.0	105.4
Міжнародні резерви, млрд. дол. США	24.5	20.4	7.5	13.3	15.5	18.8
місяців імпорту	2.9	3.3	1.9	3.2	3.4	3.4
Бюджетні доходи, % ВВП	44.5	43.6	40.3	42.1	38.4	39.2	40.1	40.8	40.6
Податкові надходження, % ВВП	38.9	37.9	35.8	35.5	33.1	34.0	35.4	36.5	36.6
Бюджетні видатки, % ВВП	48.9	48.4	44.8	43.2	40.6	41.5	42.6	43.5	43.0
Поточні видатки, % ВВП	45.7	46.2	44.3	41.0	37.4	38.2	39.4	39.7	39.0
Капітальні видатки, % ВВП	2.9	2.0	1.3	2.2	3.1	3.3	3.2	3.8	4.0
Баланс бюджету розширеного уряду, % ВВП	-4.4	-4.8	-4.5	-1.2	-2.2	-2.3	-2.5	-2.7	-2.4
Державний і гарант. борг, % ВВП	36.6	40.6	70.3	79.7	81.2	72.3	75.1	73.5	68.4

Джерело: дані українських органів влади, прогнози Світового банку

Контактна інформація: Фарук Кхан (fkhan5@worldbank.org), Карліс Смітс (ksmits@worldbank.org) та
Анастасія Головач (agolovach@worldbank.org),
(380 44) 490 66 71 www.worldbank.org/ua